

2 DAŇOVÉ SYSTÉMY V EURÓPSKEJ ÚNII

Daňová politika patrí od vzniku Európskej únie k jednej z najcitlivejších zložiek vládnej politiky, pretože ovplyvňuje príjmy štátnych rozpočtov členských štátov, tvorbu cien a kúpnu silu obyvateľov. Daňová politika bola vždy symbolom národnej suverenity štátu. Napriek tomu vývoj európskej integrácie vyžaduje pre potreby fungovania jednotného trhu od svojich členov pomerne úzku spoluprácu v daňovej oblasti, či už formou výmeny informácií, harmonizácie, minimálne však formou koordinácie daňových systémov.

2.1 Koordinácia a harmonizácia daní v Európskej únii

Spolupráca v oblasti daní bola zakotvená už v zakladajúcich zmluvách Európskeho spoločenstva na zabezpečenie a fungovanie spoločného trhu, ktorý je založený na voľnom pohybe tovaru, osôb, služieb a kapitálu. Rôzne daňové systémy na spoločnom vnútornom trhu Európskej únie komplikujú podnikanie. Súčasný, pomerne komplikovaný a netransparentný stav v oblasti daní v Európskej únii vyvoláva⁴:

- a) zložitý proces prijímania legislatívnych aktov súvisiacich s daňami,
- b) snahu o zachovanie národných špecifík a daňových tradícií,
- c) vyjednávanie o udržanie konkurenčných výhod.

Druhá polovica 20. storočia bola charakteristická nástupom globalizácie, prechodom od regionálnych trhov k celosvetovému trhu. Došlo k výraznému zvyšovaniu dodávok tovarov a služieb do iných štátov, k pohybu kapitálu, k vzniku nadnárodných spoločností. Relevantné dôvody, na základe ktorých sa daňové systémy jednotlivých štátov odlišovali a vyvíjali samostatne, prestávajú platiť (napr. obchodné spoločnosti už nepôsobia len v štáte sídla svojich vlastníkov, nadnárodné spoločnosti si zakladajú svoje dcérske spoločnosti v rôznych štátoch s odlišnými daňovými systémami, čo významným spôsobom komplikuje podnikanie). Jednotlivé štáty, ktoré mali vybudované vlastné daňové systémy na základe svojich národných tradícií, politických konsenzov a prerozdelačích procesov a zvyklostí, musia pri zvyšovaní objemu medzinárodného obchodu spolupracovať v daňovej oblasti aj z dôvodu obmedzenia daňových únikov a ovplyvnenia daňo-

⁴ ŠIROKÝ, J. 2010. *Daně v Evropské unii*. 4. aktual. vyd. Praha : LINDE, 2010.

Na osobitnom analytickom účte k účtu 591 – Splatná daň z príjmov sa účtuje daň z príjmov podliehajúcich zdaneniu v zahraničí, pri ktorých je uplatňovaný zápočet dane so súvzťažným zápisom na príslušnom účte pohľadávok.

Ak má právnická osoba zriadenú organizačnú zložku na území iného štátu, na osobitnom analytickom účte k účtu 591 – Splatná daň z príjmov účtuje daň z príjmov organizačnej zložky platenú v zahraničí so súvzťažným zápisom na osobitnom analytickom účte k účtu 341 – Daň z príjmov.

Kým splatná daň z príjmov predstavuje daňovú kategóriu, t. j. daňovú povinnosť za bežné účtovné a zdaňovacie obdobie, ktorú právnická osoba musí uhradiť daňovému úradu v lehote na podanie daňového priznania, odložená daň z príjmov predstavuje čisto účtovnú kategóriu, ktorá sa neuvádza v daňovom priznaní, ani sa neplatí daňovému úradu. Odložená daň vyplýva z rozdielných legislatívnych prístupov k niektorým položkám ovplyvňujúcich základ dane na výpočet dane. Cieľom **odloženej dane z príjmov** je zachytiť v účtovníctve budúci daňový efekt súčasných obchodných transakcií. Odložená daň z príjmov sa účtuje pri:

- a) dočasných rozdieloch medzi účtovnou hodnotou majetku a účtovnou hodnotou záväzkov vykázanou v súvahe a ich daňovou základňou,
- b) možnosti umorovať daňovú stratu v budúcnosti, ktorou sa rozumie možnosť odpočítať daňovú stratu od základu dane v budúcnosti,
- c) možnosti previesť nevyužitú daňovú odpočty (napr. na podporu výskumu a vývoja) a iné daňové nároky do budúcich období.

Daňovou základňou na účely účtovania o odloženej dani z príjmov je hodnota majetku a hodnota záväzku zistená podľa zákona o dani z príjmov. Dočasné rozdiely medzi účtovnou hodnotou majetku a účtovnou hodnotou záväzkov a ich daňovou základňou sú najmä:

- zdaniiteľné dočasné rozdiely, ktoré v budúcich účtovných obdobiach budú tvoriť zdaniiteľné (t. j. pripočítateľné) sumy pri určovaní základu dane z príjmov,
- odpočítateľné dočasné rozdiely, ktoré v budúcich účtovných obdobiach budú tvoriť odpočítateľné sumy pri určovaní základu dane z príjmov.

Odložená daň je súčinom základu dane a sadzby dane z príjmov platnej v nasledujúcom účtovnom období a zdaňovacím období (alebo sa použijú sadzby dane platné v tom období, v ktorom sa predpokladá vyrovnanie odloženej daňovej pohľadávky a odloženého daňového záväzku). Do výpočtu odloženej dane z príjmov nemožno zahrnúť trvalé rozdiely medzi výsledkom hospodárenia a základom splatnej dane z príjmov.

Výška odložených daní z príjmov sa účtuje podľa svojho charakteru na účte 592 – Odložená daň z príjmov so súvzťažným zápisom na stranu Má dať alebo Dal účtu 481 – Odložený daňový záväzok a odložená daňová pohľadávka.

Daňová licencia sa znižuje na polovicu daňovníkovi, ktorý zamestnáva pracovníkov so zmenenou pracovnou schopnosťou za podmienky, že priemerný evidenčný počet zamestnancov vo fyzických osobách so zdravotným postihnutím za zdaňovacie obdobie je najmenej 20 % z celkového priemerného evidenčného počtu zamestnancov vo fyzických osobách vypočítaný podľa vyhlášky Štatistického úradu SR (č. 291/2014 Z. z., ktorou sa vydáva Program štátnych štatistických zisťovaní na roky 2015 až 2017). Do evidenčného počtu zamestnancov sa zahŕňajú všetci zamestnanci v pracovnom alebo členskom pomere.

Daňová licencia je **splatná** v lehote na podanie daňového priznania k dani z príjmov právnickej osoby.

Kladný rozdiel medzi daňovou licenciou a daňou vypočítanou v daňovom priznaní je možné **započítať** na daňovú povinnosť počas nasledujúcich **troch**, bezprostredne po sebe nasledujúcich zdaňovacích obdobiach, ktoré nasledujú po zdaňovacom období, za ktoré bola daňová licencia zaplatená, a to len tú časť daňovej povinnosti, ktorá prevyšuje daňovú licenciou.

Nárok na zápočet daňovej licencie alebo kladného rozdielu medzi daňou vypočítanou v daňovom priznaní a daňovou licenciou **zaniká**:

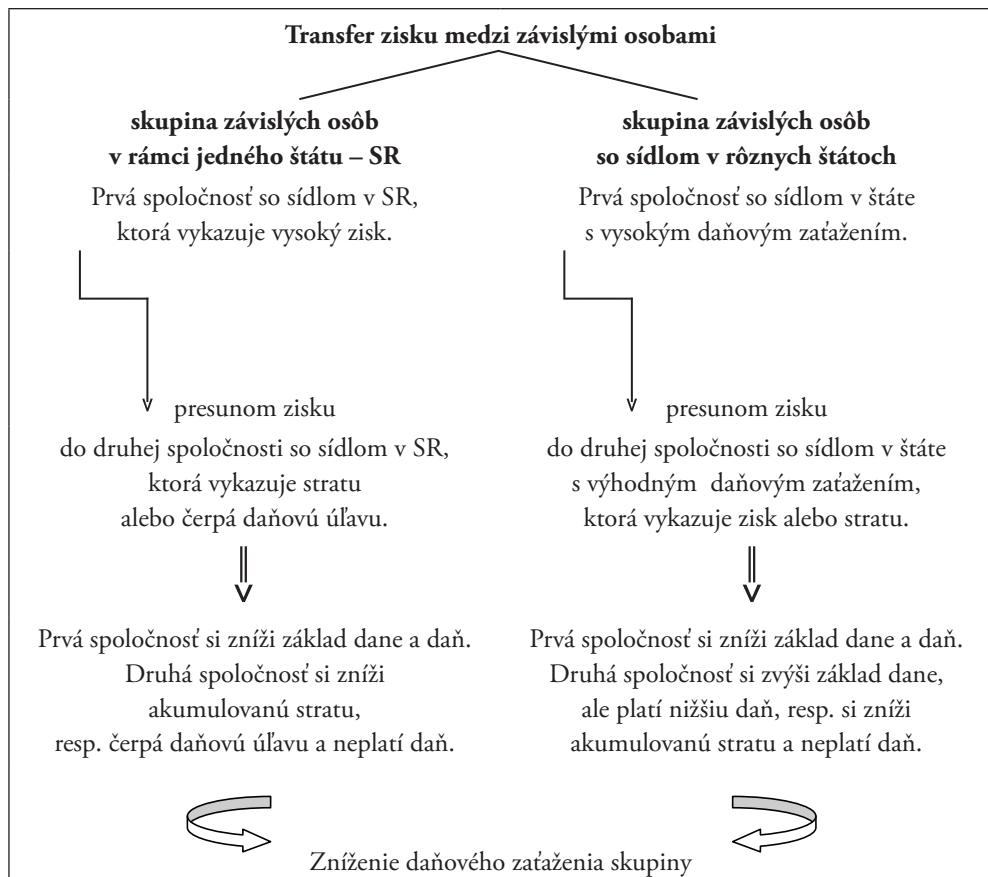
- ak daňovníkovi nevznikne možnosť odpočítať daňovú licenciou alebo rozdiel medzi daňou vypočítanou v daňovom priznaní za predchádzajúce zdaňovacie obdobie počas nasledujúcich **troch rokov** pri podaní daňového priznania,
- ku dňu zrušenia daňovníka bez likvidácie, ku dňu vstupu daňovníka do likvidácie alebo ku dňu vstupu daňovníka do konkurzu.

Uplatnenie daňovej licencie – aplikácia

Právnická osoba, neplatiteľ DPH, vykázala za zdaňovacie obdobie roku 2015 obrat vo výške 149 200 €. Za zdaňovacie obdobie 2015 vykázala daňovú povinnosť nižšiu ako je stanovená výška daňovej licencie pre daňovníka v prvom pásme. Preto je povinná uhradiť daňovú licenciou v sume 480 €. Kladný rozdiel medzi daňovou licenciou a daňou vypočítanou v daňovom priznaní si môže **započítať** na daňovú povinnosť počas nasledujúcich **troch**, bezprostredne po sebe nasledujúcich zdaňovacích obdobiach takto:

Zdaňovacie obdobie	Daň	Povinnosť platiť daňovú licenciou	Zápočet daňovej licencie z minulých zdaňovacích období	Suma na zaplatenie a jej účtovanie	Zostatok daňovej licencie na zápočet v budúcich zdaňovacích obdobiach
2015	200	480	0	480 591/341	280 (480 - 200 = 280)
2016	500	-	20 maximálne do výšky dane prevyšujúcu sumu daňovej licencie (500 - 480 = 20)	480 591/341	260 (280 - 20 = 260)

ktorá vykazuje vysoký zisk, presunie časť zisku do inej tuzemskej spoločnosti, ktorá vykazuje stratu, resp. čerpá daňovú úľavu. V druhom prípade prepojené spoločnosti, ktoré majú sídlo v rôznych štátoch, sa budú snažiť vykázat zisk v tom štáte, kde sa platí nižšia daň. Presun (transfer) zisku sa zvyčajne realizuje cez ciele oceňovanie výrobkov, tovarov, služieb a iných plnení, napr. úrokov. Odtiaľ vznikol názov transferové oceňovanie. Uvedené vzťahy ilustruje schéma na obrázku 5.1.

Obrázok 5.1 Dosiachnutie daňovej výhodnosti pri uskutočňovaní obchodných a finančných transakcií závislých osôb

Zdroj: BAŠTINCOVÁ, A. 2015. Daňové dôsledky transferového oceňovania zahraničných závislých osôb. In *Ekonomika a informatika*. 2015, č. 2.

to, aká bola na predmetné príjmy v zahraničí uplatnená sadzba dane. Ďalšia používaná metóda je metóda jednoduchého zápočtu, ktorá sa využíva preto, aby štát nedoplácal na vyššiu úroveň zdanenia príjmov v štáte zdroja. Pri tomto variante metódy zápočtu sa vychádza z predpokladu, že daň zaplatená v zahraničí v súlade so zahraničnými daňovými predpismi, prípadne modifikovaná zmluvou o zamedzení dvojitého zdanenia, sa započíta na daňovú povinnosť v tuzemsku, maximálne však do výšky dane, ktorá by pripadala pomerne na zahraničný príjem v tuzemsku. Tento variant metódy zápočtu sa používa aj v Slovenskej republike a na výpočet daňovej povinnosti je zapracovaná vo vzoroch tlačív daňových priznaní k dani z príjmov.

Pri aplikácii metódy zápočtu dane sa postupuje takto:

- vypočíta sa celkový základ dane (t. j. súčet základu dane dosiahnutého v zahraničí a v Slovenskej republike), ktorý sa vynásobí sadzbou dane platnou v Slovenskej republike,
- od celkovej dane sa odpočíta daň zaplatená v zahraničí.

Ak sa uplatňuje forma úplného zápočtu, od celkového základu dane sa odpočíta celková daň zaplatená v zahraničí bez ohľadu na výšku sadzby dane v zahraničí – je nevýhodná pre štát rezidenta pri vysokom daňovom zaťažení zahraničných príjmov.

Forma jednoduchého zápočtu je založená na započítaní dane zaplatenej v zahraničí len do výšky pomerne pripadajúcej na zahraničný základ dane v Slovenskej republike.

Metóda zápočtu dane – aplikácia

Právnická osoba, rezident Slovenskej republiky, dosiahla základ dane zo zdrojov v zahraničí 20 000 € a zaplatila daň 6 000 €. V Slovenskej republike vykázala základ dane 20 000 €.

Forma úplného zápočtu

1.	Súčet základov dane	40 000
2.	Predbežná daňová povinnosť v SR z celkového základu dane	8 800 (40 000 x 22)/100
3.	Zápočet zaplatenej dane v SR	6 000
4.	Daňová povinnosť po zápočte v SR	2 800 (8 800 – 6 000)
5.	Celková daňová povinnosť	8 800
6.	Percento celkového daňového zaťaženia celková daň/celkový základ dane	22 % (8 800/40 000) x 100

Zostatková cena dlhodobého majetku vyradeného z dôvodu darovania je daňovo neuznaným nákladom bez ohľadu na to, kto je obdarovaným subjektom.

Daňová uznateľnosť zostakovej ceny dlhodobého majetku vyradeného z dôvodu darovania – aplikácia

P. č.	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D	Daňová uznateľnosť nákladov	Úprava výsledku hospodárenia pred zdanením
1.	Darovanie DHM					
	• obstarávacia cena	20 000	022	–		
	• oprávky	15 000	–	082		
	• zostatková cena	5 000	543	082	5 000 NEU	+5 000

Vysvetlivky: DHM – dlhodobý hmotný majetok, UZN – daňovo uznaný náklad, NEU – daňovo neuznaný náklad.

Vstupnú cenu pri predaji dlhodobého hmotného majetku vylúčeného z odpisovania možno zahrnúť do daňových výdavkov len do výšky príjmov z predaja (napr. pozemkov, umeleckých diel).

Predaj dlhodobého majetku vylúčeného z odpisovania – aplikácia

P. č.	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D	Daňová uznateľnosť nákladov	Úprava výsledku hospodárenia pred zdanením
1.	Predaj pozemku					
	• obstarávacia cena	20 000	031	–		
	• predajná cena	17 000	315	641		
	• vyradenie z účtovníctva	20 000	541	031	17 000 UZN 3 000 NEU	+3 000

Vysvetlivky: UZN – daňovo uznaný náklad NEU – daňovo neuznaný náklad.

Suma súvisiaca s obstaraním dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku sa pri zrušení prác a trvalom zastavení prác (ak nejde o škodu) zahrnie do základu dane rovnomerne počas 36 mesiacov začínajúc mesiacom, v ktorom sa rozhodlo o tzv. zmarenej investícii.

Podkladom na odpis pohľadávky je schválený konečný rozvrh výťažku. Uvedené transakcie sa zaúčtujú takto:

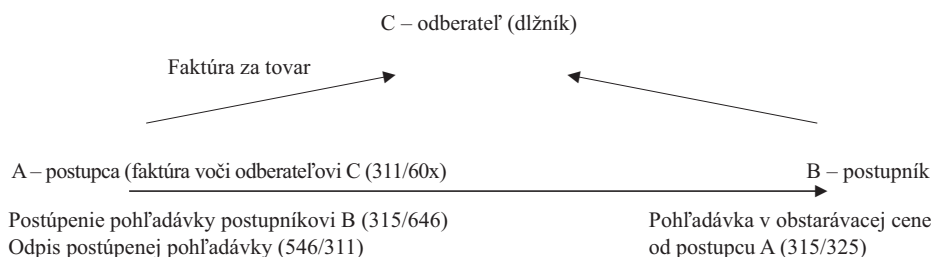
Dátum	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D	Daňová uznateľnosť nákladov	Úprava výsledku hospodárenia pred zdanením
2013	Pohľadávka voči odberateľovi	12 000	311	602	12 000 ZDAN	
7. 5. 2016	Čiastočná úhrada pohľadávky	3 000	221	311		
7. 5. 2016	Odpis pohľadávky (rozdiel medzi sumou prihlásenej a uspokojenej pohľadávky)	9 000	546	311	9 000 UZN	

Vysvetlivky: UZN – daňovo uznaný náklad, NEU – daňovo neuznaný náklad.

Ako daňový výdavok možno podľa zákona o dani z príjmov (§ 19 ods. 2 písm. r)) uplatniť odpis pohľadávky do výšky opravnej položky, ktorá by bola uznaná za daňový výdavok (to znamená do výšky 20, 50, resp. 100 %) v závislosti od doby, ktorá uplynie od dátumu splatnosti pohľadávky (360, 720, resp. 1 080 dní).

6.2.2.7 Postúpenie pohľadávok

Postúpenie pohľadávky znamená, že na základe písomnej zmluvy postúpi pôvodný veriteľ (postupca) svoju pohľadávku voči dlžníkovi novému veriteľovi (postupníkovi), a to buď za odplatu alebo bezodplatne. Výhodou postúpenia pohľadávky je, že postupca, aj napriek určitému zníženiu sumy pohľadávky, môže dosiahnuť okamžité zlepšenie vlastnej finančnej situácie. Postúpenie pohľadávky ilustruje obrázok 6.1.

Obrázok 6.1 Postúpenie pohľadávky

Zdroj: Vlastné spracovanie.

pokračovanie tabuľky 7.2

Čiastkový základ dane		736,10	3 767,92
Nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka		316,94	-
Zdaniteľná mzda		419,16	3 767,92
Preddavok na daň	19 %, resp. 25 %	79,64 19 % z 419,16	766,86 Výpočet: 19 % z 2 918,53 = 554,5207 25 % z (3 767,92 - 2 918,53) = 212,3475 554,5207 + 212,3475 = 766,86
Daňový bonus na vyživované dieťa		21,41	-
Čistá mzda		677,87	3 001,06

Mzdové náklady zamestnávateľa (v €)

Hrubá mzda zamestnanca		850	4 320
Poistné, ktoré platí zamestnávateľ	35,2 %	299,19	1 451,84
Mzdové náklady spolu (cena práce)		1 149,19	5 771,84

Účtovanie miezd

P. č.	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D	Daňová uznateľnosť nákladov	Úprava výsledku hospodárenia pred zdanením
1.	Hrubá mzda	5 170	521	331	5 170 UZN	
2.	Poistné platené zamestnancami	665,98	331	336		
3.	Preddavok na daň	846,50	331	342		
4.	Daňový bonus	21,41	342	331		

8 DAŇ Z PRIDANEJ HODNOTY – TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ UPLATŇOVANIA DANE

8.1 Všeobecná charakteristika dane z pridanej hodnoty

Daň z pridanej hodnoty je:

- nepriama daň, všeobecná daň zo spotreby, založená na priebežnom zdaňovaní pridanej hodnoty;
- zdaňujú sa ňou dodávky všetkých tovarov a služieb s výnimkou oslobodených dodávok tovarov a služieb (keď sa daň pri dodaní tovaru alebo služby neuplatňuje);
- zaťažuje konečného spotrebiteľa; do štátneho rozpočtu ju z praktických dôvodov odvádza registrovaný platiteľ dane. Daňové bremeno tejto dane znáša spotrebiteľ v cenách nakúpených tovarov a služieb. Platiteľ dane ju odvádza (ako svoju daňovú povinnosť) do štátneho rozpočtu, pričom mu vznikajú značné náklady spojené so zdanením;
- výhodou je relatívna spoľahlivosť a stabilita výnosu dane do štátneho rozpočtu, nevýhodou sú jej antisociálne dôsledky na spotrebiteľov s nižšími príjmami – nie je citlivá na ich príjmovú situáciu;
- je administratívne náročná tak pre platiteľov dane, ako aj pre štát; zneužíva sa na daňové úniky veľkého rozsahu zakladaním fiktívnych spoločností, prostredníctvom ktorých sa umelo vytvára nadmerný odpočet – po jeho vrátení neoprávneným platiteľom vzniká daňový únik,
- pri dodávkach tovaru a služieb medzi členskými štátmi Európskej únie platia tieto základné princípy uplatňovania dane z pridanej hodnoty:
 - pri dodávkach tovaru a služieb medzi registrovanými platiteľmi sa uplatňuje princíp krajiny určenia, t. j. tovary a služby sa zdaňujú v členskom štáte príjemcu – odberateľa (formou samozdanenia);
 - pri dodávkach tovaru a služieb konečným spotrebiteľom, resp. neplatiteľom dane sa uplatňuje princíp krajiny pôvodu, t. j. tovary a služby sa zdaňujú v členskom štáte dodávateľa tovaru alebo služby.

1.5 Koncepcia účtovného a daňového systému v podmienkach Slovenskej republiky

Slovenská republika je súčasťou krajín kontinentálnej Európy s prevládajúcim rímskym právom a typickou formou financovania prostredníctvom bánk. To znamená, že sa viac zameriava na veriteľov, ako na akcionárov. Patrí k tým krajinám, kde účtovníctvo usmerňuje štát prostredníctvom štátnej inštitúcie poverenej riadením účtovníctva, ktorou je Ministerstvo financií SR. Predmetom právnej úpravy je bežné účtovníctvo (metodika a postup účtovania v účtovných knihách) aj účtovná závierka (jej forma, štruktúra, obsah). Základnými právnymi normami, ktoré upravujú účtovníctvo v Slovenskej republike sú:

- zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon účtovníctve),
- opatrenia Ministerstva financií SR.

Úpravu účtovníctva podnikateľov z dôvodu komplexnosti úpravy podnikania obsahuje aj zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len Obchodný zákonník), pretože vedenie účtovníctva tvorí súčasť výkonu podnikateľskej činnosti.

Hlavnou nevýhodou tejto formy usmerňovania účtovníctva je jej nepružnosť, pretože každá zmena predpisov prechádza zdĺhavým legislatívnym procesom, pričom nemusia dominovať názory odborníkov, ale rôznych záujmových skupín.

Zákon o účtovníctve je všeobecne záväzná právna norma pre všetky účtovné jednotky (nielen podnikateľov), ktorá upravuje bežné účtovníctvo a účtovnú závierku v sústave podvojného účtovníctva aj v sústave jednoduchého účtovníctva. Zákon o účtovníctve upravuje tieto problémové okruhy:

- účtovné sústavy, účtovné doklady, účtovné zápisy, účtovné knihy,
- účtovnú závierku a register účtovných závierok,
- spôsoby oceňovania,
- inventarizáciu majetku a záväzkov,
- účtovnú dokumentáciu.

Zákon o účtovníctve vymedzuje subjekty povinné viesť účtovníctvo a súčasne určuje, v akej sústave účtovníctva majú tieto subjekty účtovať. Účtovníctvo sú povinné viesť:

- a) právnické osoby, ktoré majú sídlo na území Slovenskej republiky,
- b) zahraničné osoby, ak na území Slovenskej republiky podnikajú alebo vykonávajú inú činnosť podľa osobitných predpisov (napr. podľa zákona č. 34/2002 Z. z. o nadáciách v znení neskorších predpisov),